

УДК 338.439.4

Вудвуд В.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Чернівецького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Сташкевич А.Р.

*студентка
Чернівецького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

FEATURES FUNCTIONING OF ENTERPRISES OF THE FOOD INDUSTRY IN CARPATHIAN REGION

АНОТАЦІЯ

У даній статті проаналізовано особливості функціонування підприємств харчової промисловості Карпатського регіону, також досліджено частку харчової промисловості в структурі промислового виробництва України за економічними регіонами та обсяги реалізованої харчової продукції за складовими областями. Виявлено тенденції розвитку харчової промисловості регіону, та запропоновано можливі шляхи розвитку Карпатського регіону на перспективу.

Ключові слова: харчова промисловість, промислове виробництво, обсяг реалізованої продукції, питома вага, продовольство, економічна діяльність.

АННОТАЦИЯ

В данной статье проанализированы особенности функционирования предприятий пищевой промышленности Карпатского региона, также исследовано долю пищевой промышленности в структуре промышленного производства Украины по экономическим регионам и объемы реализованной пищевой продукции по составляющим областями. Эти данные позволили выявить тенденции развития пищевой промышленности региона, и предложить возможные пути развития Карпатского региона.

Ключевые слова: пищевая промышленность, промышленное производство, объем реализованной продукции, удельный вес, продовольствие, экономическая деятельность.

ANNOTATION

This article analyses the features of functioning of the food industry in Carpathian region. Moreover it investigates the proportion of the food industry in the industrial regions of Ukraine depending on economic regions and volumes sold by components of food areas. It highlights the tendencies of the regional food industry, and proposes future ways of development of the Carpathian region.

Keywords: food processing, manufacturing, sales volume, proportion (weight), food, economic activity.

Постановка проблеми. Харчова промисловість є і була пріоритетною в Україні, вона здатна забезпечити не тільки внутрішні потреби ринку, але й чільне місце держави серед інших країн, що є лідерами у виробництві продуктів харчування. Якість та доступність харчових продуктів визначають соціальну стабільність держави, впливають на рівень її продовольчої безпеки.

Важливими напрямками дослідження, що стоять перед вітчизняними підприємствами України є вивчення особливостей залучення в харчову промисловість іноземних і вітчизняних

інвестицій, визначення характерних рис створення нових робочих місць, дослідження підходів щодо зміцнення регіональної та державної економіки, стимулювання розвитку інновацій, впровадження модернізації основних засобів харчового виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зокрема розвиток галузей харчової промисловості Карпатського регіону та України на різних етапах досліджували такі вчені Л. Пашнюк, М. Федішин, М. Барановський, Л. Дейнеко, П. Купчак, П. Осіпов, М. Сичевський, В. Прядко, Л. Чернюк, Д. Крисанов, Н. Скопенко, Д. Крисанов, П. Борщевський та інші.

Однак, окремі досліджені аспекти уже втратили свою новизну і потребують подальшого вивчення, а наявність різноманітних підходів з боку науковців, вимагають певної систематизації та узагальнення.

Постановка завдання. На основі вище викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні основних особливостей функціонування розвитку підприємств харчової промисловості Карпатського економічного регіону та України на етапі ринкових перетворень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні напрями розвитку харчової промисловості та місце в сукупному потенціалі харчової промисловості України, розглянемо на прикладі Карпатського регіону.

Карпатський регіон включає в себе чотири області: Чернівецьку, Івано-Франківську, Закарпатську та Львівську. Кожна з цих областей має певні особливості розвитку харчового потенціалу, а саме: забезпеченість сировинною базою, доступністю для споживачів, специфічністю розміщення природних ресурсів та ін.

На думку Т.Л. Мостенської, харчова промисловість Карпатського регіону являється не тільки складовою частиною промисловості України, яка представляє собою важливу частину народного господарства країни, а й здійснює вагомий

внесок у створення матеріально-технічної бази усього суспільного виробництва регіону, а також виготовляє більшу частину матеріальних цінностей, призначених для задоволення потреб населення [2, с. 9].

Л.О. Пашнюк вважає, що досить непоганий експортний потенціал харчової промисловості робить її привабливою для іноземних інвесторів. За даними Державної служби статистики, ця галузь займає друге місце за обсягами прямих іноземних інвестицій (після металургії, в яку традиційно спрямовується понад 40% усіх іноземних інвестицій). Та, незважаючи на значні грошові надходження з-за кордону, а також враховуючи нестачу власних коштів й обмеженість державного інвестування інтенсифікації процесів виробництва харчових продуктів, підвищення технічного рівня підприємств харчової промисловості залишається проблемою «номер один» [3, с. 62].

Харчова промисловість за останні десять років була суттєво реконструйована, оновлена та досягла значної різноманітності асортименту продукції. Разом з тим, у харчовій промисловості є багато складних проблем. Перш за все потребує удосконалення система контролю за якістю і безпекою харчових продуктів (з урахуванням прогресивного досвіду ЄС) та постійного моніторингу ситуації на ринках продовольства, що дозволить ефективно забезпечувати збут харчової продукції як на внутрішньому, так і на ринках інших країн.

Промислове виробництво Карпатського регіону в цілому незначне, харчова промисловість є

однією з провідних в економіці регіону. Особливої уваги потребує аналіз значущості харчової галузі в структурі промислового виробництва регіонів України.

За даними Головного управління статистики складено таблицю 1, де наведено дані про місце харчової промисловості кожного регіону в структурі промислового виробництва України за економічними в період 2011-2013 роки.

За даними таблиці 1, видно, що протягом досліджуваних періодів, найбільшу частку харчової промисловості в структурі промислового виробництва займає Карпатський регіон, протягом періоду 2011-2013 рр, відбулось стрімке зростання частки харчової промисловості регіону в структурі промислового виробництва (+3,93%). На другому місці за рівнем зростання харчової промисловості є Північно-східний регіон (+2,7%), третю сходинку займає Причорноморський економічний регіон (+2,2%). Негативні показники у свою чергу мають Подільський (-24,6%), Північно-західний (-2,1) та Столичний (-1,7) економічні регіони, у цих областях спостерігається значний спад саме в 2013 році.

На сучасному етапі в умовах дестабілізації економіки країни, фінансової та політичної кризи, відмічається складність та погіршення функціонування вітчизняної промисловості, а харчової зокрема.

Незважаючи на існуючі проблеми, харчова промисловість залишається потужним бюджетоформуючим джерелом. Тільки впродовж

Таблиця 1

Частка харчової промисловості в структурі промислового виробництва України за економічними регіонами за 2011-2013 рр., %

Економічні регіони	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Відхилення 2013 р. від попереднього (+ ; -)
Україна	16,7	18,2	19,3	+1,1
Карпатський ЕР	19,7	22,3	26,23	+3,93
Північно-західний ЕР	24,3	26,2	24,1	-2,1
Північно-східний ЕР	31,7	24,4	27,1	+2,7
Подільський ЕР	44,5	43,0	18,4	-24,6
Придніпровський ЕР	13,4	15,1	17,1	-2,0
Причорноморський ЕР	30,6	30,3	32,5	+2,2
Столичний ЕР	31,6	36,1	34,4	-1,7

Джерело: розроблено авторами за даними Головного управління статистики в кожній області

Таблиця 2

Обсяги реалізованої харчової продукції у 2010-2013 роках за областями Карпатського регіону

Назва області	2011		2012		2013	
	млн грн.	Питома вага, %	млн грн.	Питома вага, %	млн грн.	Питома вага, %
Чернівецька область	1019,1	7,4	801,5	4,8	715,9	4,4
Львівська область	9037,4	66,0	11573,6	70,0	11253,0	69,5
Івано -Франківська область	2515,2	18,4	3056,3	18,5	3136,0	19,4
Закарпатська область	1116,3	8,2	1107,6	6,7	1089,7	6,7
Разом	13688	100	16539	100	16194,6	100

Джерело: розроблено авторами за даними Головного Управління статистики

2005-2013 рр. загальний обсяг податків та обов'язкових платежів, сплачених харчовими підприємствами країни до бюджетів усіх рівнів, збільшився в 4 рази, це зумовлено зростанням обсягів реалізованої харчової продукції.

За даними Головного Управління статистики сформовано таблицю 1, де наведено обсяги реалізованої харчової продукції Карпатського регіону за окремими областями.

За даними таблиці 1, видно, що основну вагу в обсязі реалізації харчової промисловості в Карпатському регіоні займає Львівська область, яка забезпечує приблизно 70% реалізації харчової продукції всього регіону, найменшу частку в усій промисловості регіону має Чернівецька та Закарпатська області. По карпатському регіону в цілому порівняно з 2011 роком, у 2012 році відмічається чітка тенденція зростання обсягу реалізації харчової продукції з 13688 млн грн. до 16539 млн грн., а в 2013 році – зниження обсягу реалізації на 344,4 млн грн. У структурі, Львівська область у 2013 р. забезпечила обсяг реалізації харчової продукції Карпатського регіону вже не на 70%, а тільки на 69,5%, що на 0,5% менше, ніж у 2012 р. Негативна тенденція збереглась і в Чернівецькій області – відмічається хоч і незначне, але зменшення обсягу реалізації на 0,4% у 2013 році. В Івано-Франківській області відбулося збільшення обсягу на 0,9%, а ситуація в Закарпатській області залишилась без змін.

За дослідженнями Л.В. Дейнеко, промислове виробництво Чернівецької області в цілому незначне і становить 0,4% загального обсягу України, що пояснюється як невеликою за розмірами територією, так і масштабною проявів руйнації, спричинених кризовими явищами. Харчова промисловість є однією з провідних в економіці області [1, с. 180].

До підприємств харчової промисловості, які вносять вагомий внесок у нарощування обсягу виробництва продукції в області, відносяться: ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат», ПАТ «Чернівецький хлібокомбінат», ДП «Лужанський експериментальний завод», ПрАТ «Буковинапродукт», ДП «М'ясо Буковини», ПП «Колос», ДП «Неполовецький КХП», ТОВ «ГАЛС-2000», ВАТ «Роси Буковини», ЗАТ ВКТФ «Буковинка», ВАТ «Новоселицький птахокомбінат». На цих підприємствах, яким належить значна роль у розвитку галузі регіону, спостерігається поступове і стабільне нарощування обсягів виробництва. Але наявні також деякі проблеми, найчастіше всі ці проблеми є результатом неправильно організованих платежів або порушення умов здійснення платежів [4, с. 39].

Харчова промисловість є важливою ланкою в господарському комплексі Івано-Франківської області. Вона об'єднує сукупність підприємств з виробництва харчових продуктів для забезпечення потреб внутрішнього регіонального і загальнонаціонального ринків.

У харчовій промисловості регіону важливе місце займає маслосироробна, молочна, м'ясна, хлібопекарна, пивоварна та консервна промисловість, підприємства яких розташовані по всій території області, також здійснюється розлив лікувальних та столових мінеральних вод. Сильними сторонами розвитку галузі регіону є: потужне сільське господарство; наявність у регіоні значних запасів підземних мінеральних вод унікальної лікувальної дії; порівняно невеликий земельний фонд області; значна кількість трудових ресурсів; розвинена транспортна мережа; значний туристичний потенціал; кліматичні природні умови, сприятливі для розвитку різних видів туризму. Слабкими сторонами розвитку галузі в регіоні є: спрацьованість основних виробничих фондів у галузі; нерозвиненість інфраструктури аграрного ринку; виробництво неконкурентоспроможної продукції, що спричинено відсутністю інновацій у галузі; відсутність модернізації технологічних ліній виробництва; пасивність маркетингової політики економічних суб'єктів галузі [1, с. 77,80].

Як вже зазначалось, Львівщина займає провідне місце в нашій державі по виробництву продуктів харчування. На території Львівської області працює 450 харчопереробних підприємств усіх форм власності із загальною чисельністю працюючих понад 16 тисяч осіб. Зокрема, серед лідерів, що задовольняють найвибагливіші смаки споживачів було відзначено Львівську кондитерську фабрику «Світоч», шоколад та кондитерські вироби якої знані не лише в Україні, а й у Росії, Балтії, Чехії, Словаччині, Польщі, Ізраїлі та США. А також українсько-англійське СП «Галка ЛТД», що дбає про збереження натуральності та екологічності готової продукції і є на сьогодні єдиним виробником кави в Україні.

Найбільша частка у виробництві харчових продуктів припадає на виробництво молочних продуктів та морозива. Лідерами в цьому напрямку відзначено ЗАТ «Галичина», що стало першим за обсягами реалізації серед національних виробників кисломолочної продукції в Україні, ВАТ «Дрогобицький молокозавод» та ВАТ «Львівський холодокомбінат», асортимент якої налічує близько 90 видів морозива.

Серед позитивних тенденцій в агропромисловій галузі є збільшення обсягів виробництва, оновлення асортименту продукції, покращення її якості, впровадження нових технологій, залучення інвестиційного капіталу, відтак, зростання надходжень до бюджету [5].

У галузі харчової промисловості Закарпатської області виробляється п'ята частина всієї промислової продукції. На сьогодні кожне четверте підприємство області займається виробництвом харчів. За останні п'ять років у галузі спостерігається нарощення виробництва. Це пов'язано з активною діяльністю ОП «Ужгородський коньячний завод», ТОВ «Нідан-плюс»,

спільних підприємств «Влад», «Айсберг», «Котнар», яким належить половина галузевого обсягу промислової продукції [6].

Вважаємо, що Закарпатська область володіє достатніми можливостями для розвитку харчової промисловості, а зокрема: значний природно-ресурсний потенціал, екологічно чиста сировина, достатньо трудових ресурсів. Для забезпечення зростання обсягів виробництва та розвитку галузі необхідно створити умови для впровадження виробництв, сертифікованих відповідно до європейських стандартів, розробити систему контролю за якістю сільськогосподарської продукції і продовольчих товарів, розширити експорт продукції харчової промисловості

Висновки. Забезпечення населення якісними продуктами харчування є одним з головних напрямів соціально-економічного розвитку будь-якої держави. В Україні є всі об'єктивні передумови для створення високорозвиненої індустрії продуктів харчування, спроможної задовольнити внутрішні потреби в продовольстві та забезпечити значні валютні надходження від його реалізації на світовому ринку.

Отже, розвиток харчової промисловості має важливе соціально-економічне значення для Карпатського регіону в сучасних умовах господарювання, адже від рівня її розвитку, стабільності функціонування залежить стан економіки, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків, соціальний захист і наповненість споживчого ринку в регіоні та України в цілому. Необхідно зауважити, що саме харчова промисловість є визначальною в структурі всієї промисловості регіону, адже забезпечує чверть обсягів промислового виробництва краю. Однак харчова промисловість регіону має складну структуру, об'єднуючи десятки галузей, що виробляють продукти харчування. Основними серед них є цукрова, борошномельно-круп'яна, олійно-жирова, хлібопекарська, спиртова, пло-

доконсервна, рибна, молочна, м'ясна, виноробна, кондитерська, пивоварна, тютюнова та ін. Найбільшу питому вагу обсягу реалізації харчової промисловості забезпечує Львівська та Івано-Франківська області.

Для розвитку харчової промисловості Карпатського регіону необхідно залучення вітчизняних та зарубіжних джерел інвестицій, поглиблення інноваційних розробок, розвиток прикордонного співробітництва, ефективніше використання власних виробничих потужностей, модернізація устаткування. Впровадження даних заходів дасть можливість нарощувати обсяги продажу харчових продуктів як на місцевих так і закордонних ринках збуту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дейнеко Л.В. Стратегія розвитку харчової промисловості України та її регіонів (областей) на період до 2015 року / Л.В. Дейнеко, А.О. Коваленко, Л.В. Страшинська, Е.І. Шелудько / За ред. проф. Л.В. Дейнеко. – К.: РВПС України НАН України, 2004. – 212 с.
2. Мостенська Т.Л. Стан та перспективи розвитку ринку продовольчих товарів в Україні / Т.Л. Мостенська // Харчова і переробна промисловість: Щомісячний науково – виробничий журнал. – 2009. – № 1. – С. 8-12.
3. Пашнюк Л.О. Харчова промисловість України: стан, тенденції та перспективи розвитку / Л.О. Пашнюк // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 9-10. – С. 60-63.
4. Федішин М.П. Оцінка сучасного стану та перспектив розвитку підприємств харчової промисловості Чернівецької області в контексті ефективного планування грошових потоків [Текст] / М.П. Федішин // Економіка промисловості. – 2012. – № 3-4. – С. 35-42.
5. Харчова промисловість Львівщини – гарне поле для інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.content.net.ua/registration/content/ua129/pages/f32329.html>.
6. Харчова промисловість на Закарпатті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uzhgorod.net.ua/news/12357>.